

ਗੋਦੜੀ ਦਾ ਲਾਲ—ਯੋਗਰਾਜ

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ਚੜ੍ਹਦੇ ਪਾਸੇ ਦਸ ਕੁ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸ਼ਿਵਾਲਿਕ ਦੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ 'ਚ ਵੱਸੇ ਪੱਛੜੇ ਇਲਾਕੇ 'ਬੀਤ' ਦਾ ਇੱਕ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਪਿੰਡ ਹੈ — ਮੈਰਾ। ਚਾਰ ਦਹਾਕੇ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਪਿੰਡ ਵਿੱਚ ਗੁਰਬਤ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਿਹਾ ਇੱਕ ਬਾਲਕ ਹਾਲੇ ਪੰਜ ਕੁ ਸਾਲ ਦਾ ਸੀ। ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹਨੇਰਾ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਉਹ ਘਰ ਵਿੱਚ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਦਾ ਦੀਵਾ ਬਾਲ ਕੇ ਦੀਵਟ 'ਤੇ ਟਿਕਾ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਸਿਰ ਅਤੇ ਮੂੰਹ ਉੱਤੇ ਬੰਨ੍ਹਿਆ ਮਛਲਰ ਦੀਵੇ ਦੀ ਲਾਟ ਨਾਲ ਲੱਗ ਕੇ ਮੱਚ ਉੱਠਿਆ। ਇਸ ਬਾਲਕ ਦਾ ਮੂੰਹ ਅਤੇ ਸਿਰ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਏ। ਹਸਪਤਾਲ ਪਹੁੰਚਣ ਤੱਕ 40 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਚਿਹਰਾ ਅਤੇ ਸਿਰ ਦੇ ਵਾਲ ਜਲ ਚੁੱਕੇ ਸਨ। ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਵੀ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋ ਗਈ। ਇਹ ਬਾਲਕ ਯੋਗਰਾਜ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਗਰੀਬੀ ਭਰੇ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਪਹਾੜ ਜਿੱਡੀਆਂ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਦਿਆਂ ਯੂਨੀਅਨ ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਵਕਾਰੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਆਪਣੀ ਮਿਥੀ ਹੋਈ ਮੰਜਲ ਸਰ ਕੀਤੀ ਹੈ।

ਚਿੱਤਰ

ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ 15 ਮਈ, 1970 ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਸ੍ਰੀ ਸਰਵਣ ਰਾਮ ਦੇ ਘਰ ਮਾਤਾ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਜੀਤੋ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ। ਮੁਢਲੀ ਸਿੱਖਿਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪਿੰਡ ਦੇ ਸਰਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਇਮਰੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਉਸ ਨੂੰ ਮੰਜਲ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ। ਉਹਨਾਂ ਯੋਗਰਾਜ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ-ਲਿਖਾਈ ਵੱਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿੰਦਿਆਂ, ਪਹਾੜੀਆਂ ਅਤੇ ਗਣਿਤ ਵਿਸ਼ੇ

ਵਿੱਚ ਉਸ ਨੂੰ ਨਿਪੁੰਨ ਬਣਾਇਆ। ਪੰਜਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪਾਸ ਕਰਨ ਉਪਰੰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਪੰਡੋਰੀ ਬੀਤ ਵਿਖੇ ਦਾਖਲਾ ਲਿਆ। ਬਾਕੀ ਸਹਿਪਾਠੀਆਂ ਨਾਲੋਂ ਕੱਦ ਮਧਰਾ ਅਤੇ ਜੁੱਸਾ ਕਮਜ਼ੋਰ ਸੀ। ਸਵੇਰ ਦੀ ਸਭਾ ਮੌਕੇ ਮੂਹਰਲੀਆਂ ਕਤਾਰਾਂ ਵਿੱਚ ਖੜ੍ਹਨਾ ਪੈਂਦਾ ਸੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਬੱਚੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਨਾਮ ਲੈ ਕੇ ਚਿੜਾਉਂਦੇ ਸਨ ਪਰ ਯੋਗਰਾਜ ਆਪਣੀ ਧੁਨ ਵਿੱਚ ਮਗਨ ਰਹਿੰਦਾ। ਨਜ਼ਰ ਘੱਟ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ। ਇਸ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨੇ ਨਹੀਂ ਗੌਲਿਆ। ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਵਾਲੇ ਤੱਪੜ ਉੱਤੇ ਬੈਠਦੇ ਸਾਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਕਾਪੀਆਂ ਤੋਂ ਉਤਾਰਾ ਕਰਕੇ ਉਹ ਲਿਖ ਲੈਂਦਾ।

ਘਰ ਦੀ ਗਰੀਬੀ ਕਾਰਨ ਯੋਗਰਾਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਨਹੀਂ ਸੀ ਖਰੀਦ ਸਕਦਾ। ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ ਘਰਾਂ ਦੇ ਮੁੰਡੇ ਕਿਤਾਬਾਂ ਤਾਂ ਦੇ ਦਿੰਦੇ ਪਰ ਬਦਲੇ ਵਿੱਚ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਘਰ ਲਈ ਮਿਲਿਆ ਉਹਨਾਂ ਦਾ ਸਾਰਾ ਕੰਮ ਯੋਗਰਾਜ ਨੂੰ ਹੀ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ। ਸਾਰੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦਾ ਦੁੱਗਣਾ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਯੋਗਰਾਜ ਨੂੰ ਬੜਾ ਰਾਸ ਆਇਆ। ਨਾਲੋਂ-ਨਾਲ ਦੁਹਰਾਈ ਹੁੰਦੀ ਰਹੀ। ਇਸੇ ਸਕੂਲ ਤੋਂ ਅਪਰੇਡ ਹੋਣ ਉਪਰੰਤ ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ 1986 ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਸਕੂਲ ਦੇ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਸ੍ਰੀ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਸ ਵੇਲੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਪੜ੍ਹਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਯੋਗਰਾਜ ਮੰਨਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਪਰਿਪੱਕਤਾ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੈੱਡਮਾਸਟਰ ਜੋਗਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਕਰਕੇ ਹੀ ਆਈ। ਦਸਵੀਂ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਦੇ ਸਮੇਂ ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਦੋ ਕੱਚੇ ਕੋਠਿਆਂ ਵਾਲਾ ਘਰ ਹੋਇਆ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਮੰਜੀ ਦੇ ਪਾਵੇ ਉੱਤੇ ਧਰਿਆ ਮਿੱਟੀ ਦੇ ਤੇਲ ਵਾਲਾ ਦੀਵਾ ਸਾਰੀ ਰਾਤ ਜਗਦਾ ਰਹਿੰਦਾ। ਇੱਕ ਦਿਨ ਅੱਧੀ ਰਾਤ ਵੇਲੇ ਪੜ੍ਹਦੇ-ਪੜ੍ਹਦੇ, ਪਤਾ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੱਗਿਆ ਕਿ ਕਦੋਂ ਨੀਂਦ ਆ ਗਈ। ਮੰਜੀ 'ਤੇ ਪਈਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਅੱਗ ਦੀ ਲਪੇਟ ਵਿੱਚ ਆ ਗਈਆਂ। ਕਿਸੇ ਨੇਕ-ਦਿਲ ਅਧਿਆਪਕ ਨੇ ਦੁਬਾਰਾ ਖਰੀਦ ਕੇ ਦਿੱਤੀਆਂ।

1986 ਵਿੱਚ ਦਸਵੀਂ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘਰ ਦੀ ਆਰਥਿਕ ਹਾਲਤ ਬਦ ਤੋਂ ਬਦਤਰ ਹੋ ਚੁੱਕੀ ਸੀ। ਅਗਾਂਹ ਪੜ੍ਹਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਸੀ ਪਰ ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ ਤੋਂ ਨੇੜੇ, ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵੀ ਹਾਇਰ ਸੈਕੰਡਰੀ ਸਕੂਲ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਅਗਲੇਰੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਦਾ ਕੋਈ ਹੀਲਾ-ਵਸੀਲਾ ਨਾ ਬਣ ਸਕਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੋਗਰਾਜ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਦਾ ਲੰਮਾ ਸੰਘਰਸ਼ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ।

1986 ਵਿੱਚ ਫਗਵਾੜਾ ਨੇੜੇ ਜਗਤਪੁਰ ਜੱਟਾਂ ਦੀ ਦਾਣਾ-ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਮੰਡੀ ਵਿੱਚ ਕਣਕ ਅਤੇ ਝੋਨੇ ਦੀ ਛੜਾਈ ਅਤੇ ਭਰਾਈ ਦਾ ਮੌਸਮੀ ਕੰਮ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਗੱਭਰੂ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਚੰਗੀ ਮਿਲ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨੇ ਸ਼ੈਲਰਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਮਿਲ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਇਹ ਕੰਮ ਉਹ ਲਗਾਤਾਰ ਦਸ ਸਾਲ ਤੱਕ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਇਸ ਕੰਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਨੇੜਲੀਆਂ ਖੰਡਾਂ ਤੋਂ ਪੱਥਰ ਇਕੱਠੇ ਕਰਨੇ ਅਤੇ ਰੋੜੀ ਕੁੱਟ ਕੇ ਟ੍ਰੱਕ ਭਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। ਜਦੋਂ ਇਹ ਕੰਮ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਤਾਂ ਯੋਗਰਾਜ ਕਿਤੇ ਨਾ ਕਿਤੇ ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈ ਲੈਂਦਾ ਜਿਸ ਨਾਲ ਪੰਦਰਾਂ ਰੁਪਏ ਦਿਹਾੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ। ਮਨ ਦੇ ਕਿਸੇ ਨਾ ਕਿਸੇ ਕੋਨੇ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕਰਕੇ ਕੁਝ ਬਣਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਮੌਜੂਦ ਰਹੀ।

1988 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਭਰਿਆ। ਜਦੋਂ ਨਤੀਜਾ ਆਇਆ ਤਾਂ ਇੱਕ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਕੰਪਾਰਟਮੈਂਟ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਸਾਲ 1990 ਵਿੱਚ ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ ਜਮਾਤ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪਾਸ ਤਾਂ ਕਰ ਲਈ ਪਰ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪਾਸ ਨਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਫਿਰ ਪਿਛਲੀ ਜਮਾਤ ਵਿੱਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣਾ ਪਿਆ। 1991 ਵਿੱਚ ਦੁਬਾਰਾ 50 ਪ੍ਰਤੀਸ਼ਤ ਅੰਕਾਂ ਨਾਲ ਗਿਆਰ੍ਹਵੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਅਗਲੇ ਸਾਲ, ਬਾਰ੍ਹਵੀਂ। 1993

ਵਿੱਚ ਆਈ. ਟੀ. ਆਈ. ਨੰਗਲ ਤੋਂ ਡਰਾਫਟਸਮੈਨ ਸਿਵਲ ਦਾ ਡਿਪਲੋਮਾ ਕੀਤਾ। ਪਿੰਡ ਤੋਂ 25 ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੂਰ ਸਾਈਕਲ 'ਤੇ ਪੈਂਡਾ ਕਰਦਾ ਰਿਹਾ। 1993 ਵਿੱਚ ਬੀਤ ਇਲਾਕੇ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘੇ ਟਿਊਬਵੈੱਲ ਲੱਗਣੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋ ਗਏ। ਪਾਈਪ ਲਾਈਨ ਵਿਛਾਉਣ ਲਈ ਡੂੰਘੀਆਂ ਖਾਈਆਂ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਵੀ ਕੀਤਾ। ਬਰਸਾਤ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਜਦੋਂ ਬਾਕੀ ਕੰਮ ਰੁਕ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਤਾਂ ਜੰਗਲ ਵਿੱਚ ਬੂਟੇ ਲਾਉਣ ਲਈ ਟੋਏ ਪੁੱਟਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ। ਪੇਪਰਾਂ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਰਾਜਸਾਸੀ ਹਵਾਈ ਅੱਡੇ ਨੇੜੇ ਮੀਰਾਕੋਟ ਵਿਖੇ ਸ਼ੈਲਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਵਰ੍ਹੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਜਾਂਦਾ ਰਿਹਾ। ਰਾਜ-ਮਿਸਤਰੀਆਂ ਨਾਲ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਯੋਗਰਾਜ ਬੜੇ ਮਾਣ ਨਾਲ ਦੱਸਦਾ ਹੈ।

1993 ਦੇ ਅਖੀਰ ਵਿੱਚ ਬੀ. ਏ. ਦੂਜੇ ਸਾਲ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਲਈ ਦਾਖਲਾ ਭਰਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਦਿੱਲੀ ਦੀ ਟਰਾਂਸਪੋਰਟ ਕੰਪਨੀ ਵਿੱਚ ਪੱਲੇਦਾਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਗਿਆ। ਪਰੀਖਿਆ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਕਰਨ ਲਈ ਨਾਲ਼ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵੀ ਝੋਲੇ ਵਿੱਚ ਪਾ ਲਈਆਂ। ਰਾਤ ਕੰਮ ਖ਼ਤਮ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਯੋਗ ਰਾਜ ਪੜ੍ਹਨ ਬੈਠਦਾ ਤਾਂ ਨਾਲ਼ ਵਾਲੇ ਸਾਥੀ ਖਿੜ ਕੇ ਆਖਦੇ, “ਲਾਈਟ ਬੁਝਾ ਦੇ ਯਾਰ, ਤੂੰ ਕਿਹੜਾ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਡੀ. ਸੀ. ਲੱਗਣੈ!”

ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਸਬਾ ਸੰਤੋਖਗੜ੍ਹ ਨੇੜੇ ਸੁਆਂ ਨਦੀ ਦੀ ਚੈਨੇਲਾਈਜੇਸ਼ਨ (ਰਾਹ ਬਣਾਉਣਾ) ਵੇਲੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਬੰਨ੍ਹ ਲਾਉਣ ਲਈ ਜਦੋਂ ਦਰਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਪੱਥਰ ਚੁੱਕਦੇ ਤਾਂ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿਰੀਆਂ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਆ ਜਾਂਦੀਆਂ। ਰਾਤ ਸਮੇਂ ਨੇੜਲੀ ਸਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵਿਛੀਆਂ ਦਰੀਆਂ 'ਤੇ ਉਹ ਰਾਤ ਕੱਟਦੇ। ਇਹ ਗੱਲਾਂ 1995 ਦੀਆਂ ਹਨ। ਬਰਸਾਤ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜੂਨ ਮਹੀਨੇ ਵਿੱਚ ਯੋਗਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਰੂੜੀਆਂ ਦੇ ਢੇਰ ਭਰ ਕੇ, ਖੇਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁੱਟਣ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲੈਣ ਦਾ ਸਿਲਸਿਲਾ ਵੀ ਸਾਲਾਂਬੱਧੀ ਚੱਲਦਾ ਰਿਹਾ। 1996 ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਈਵੇਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਬੀ. ਏ. ਮੁਕੰਮਲ ਕਰ ਲਈ। ਆਰਥਿਕਤਾ ਦੀ ਨੰਗੀ ਤਲਵਾਰ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਟਕ ਰਹੀ ਸੀ। ਜ਼ਮੀਨ ਗਹਿਣੇ ਰੱਖ ਕੇ 1999 ਵਿੱਚ ਸਟੇਟ ਕਾਲਜ ਆਫ਼ ਐਜੂਕੇਸ਼ਨ, ਪਟਿਆਲਾ ਤੋਂ ਬੀ. ਐੱਡ ਦੀ ਪੜ੍ਹਾਈ ਕੀਤੀ। ਬੀ. ਐੱਡ ਕਰ ਕੇ ਜਦੋਂ ਨਿੱਜੀ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਪੜ੍ਹਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਅੱਠ ਸੌ ਰੁਪਏ ਪ੍ਰਤਿ ਮਹੀਨਾ ਤਨਖ਼ਾਹ ਮਿਲਦੀ ਸੀ ਪਰ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕਰਕੇ ਉਹ ਉਦੋਂ 2500 ਤੋਂ 3000 ਰੁਪਏ ਕਮਾ ਲੈਂਦਾ ਸੀ।

ਜੁਲਾਈ, ਸੰਨ 2000 ਵਿੱਚ ਉਹ ਸਨਿੱਚਰਵਾਰ ਅਤੇ ਐਤਵਾਰ ਦੀ ਦਿਹਾੜੀ ਲਾਉਣ ਕਾਰਨ ਦੋ ਦਿਨ ਦੀ ਅਖ਼ਬਾਰ ਨਾ ਪੜ੍ਹ ਸਕਿਆ। ਅਜਿਹਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਲੈਕਚਰਾਰ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ-ਫ਼ਾਰਮ ਨਾ ਭਰ ਸਕਣ ਕਰਕੇ ਉਸ ਤੋਂ ਘੱਟ ਅੰਕਾਂ ਵਾਲੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਲੈਕਚਰਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਏ।

4 ਜਨਵਰੀ, 2001 ਨੂੰ ਉਹ ਸਰਕਾਰੀ ਮਿਡਲ ਸਕੂਲ ਕੁਨੈਲ, ਜਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਵਿਖੇ ਭਾਵੇਂ ਪੱਕੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋ ਗਿਆ ਪਰ ਉਸ ਦੀ ਮੰਜ਼ਲ ਹਾਲੇ ਦੂਰ ਸੀ। ਤਨਦੇਹੀ ਨਾਲ਼ ਨੌਕਰੀ ਕਰਦਿਆਂ ਪੜ੍ਹਾਈ ਜਾਰੀ ਰੱਖੀ। 2005 ਵਿੱਚ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਸੰਘ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਆਯੋਗ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਪਰ ਮੁਢਲੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵੀ ਪਾਸ ਨਾ ਕਰ ਸਕਿਆ। 2008 ਵਿੱਚ ਫਿਰ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੋਇਆ। 2010 ਵਿੱਚ ਕੁਰੂਕਸ਼ੇਤਰ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਤੋਂ ਭੂਗੋਲ ਦੀ ਮਾਸਟਰ ਡਿਗਰੀ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਸਾਲ ਨੈੱਟ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਪਾਸ ਕਰ ਲਈ। 2009 ਵਿੱਚ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਦੇ ਇਮਤਿਹਾਨ ਵਿੱਚ ਬੈਠਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ 2012 ਵਿੱਚ ਘੋਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਵਿੱਚ ਯੋਗ ਰਾਜ ਮਾਮੂਲੀ ਅੰਕਾਂ ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ਼ ਰਹਿ ਗਿਆ। ਸਿਰੜੀ ਸੁਭਾਅ ਦਾ ਮਾਲਕ ਇਹ ਕਰਮਯੋਗੀ 2013 ਦੀ ਪੰਜਾਬ ਸਿਵਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼

ਪਰੀਖਿਆ ਦੇ ਆਖਰੀ ਪੜਾਅ ਵਿੱਚ 0.22 ਦੇ ਫ਼ਰਕ ਨਾਲ਼ ਪਿੱਛੇ ਰਹਿ ਗਿਆ ਪਰ ਹਿੰਮਤ ਨਾ ਹਾਰੀ। ਜਨਵਰੀ, 2014 ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਉਪਰੰਤ ਸਰਕਾਰੀ ਹਾਈ ਸਕੂਲ ਬੀਰਮਪੁਰ ਵਿਖੇ ਮੁੱਖ ਅਧਿਆਪਕ ਨਿਯੁਕਤ ਹੋਏ। ਪੂਰੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ਼ 2014 ਵਿੱਚ ਸੰਘ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਆਯੋਗ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਵਿੱਚ ਦੇਸ਼ ਭਰ ਵਿੱਚੋਂ 1213ਵਾਂ ਰੈਂਕ ਹਾਸਲ ਕਰ ਕੇ ਇਹ ਸਾਬਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਮਿਹਨਤ ਅਤੇ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ਼ ਹਰ ਕਾਮਯਾਬੀ ਹਾਸਲ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਾਮਯਾਬੀ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾ ਇਹ ਰਹੀ ਕਿ ਯੋਗਰਾਜ ਨੇ ਇਹ ਪਰੀਖਿਆ ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ ਦੇ ਮਾਧਿਅਮ ਰਾਹੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵੇਲੇ ਯੋਗਰਾਜ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਦੀ ਰੋਸ਼ਨੀ ਸਿਰਫ਼ 25 ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਤ ਸੀ। ਯੋਗਰਾਜ ਅਨੁਸਾਰ ਗ਼ਰੀਬੀ ਅਤੇ ਸਰੀਰਿਕ ਅਪੰਗਤਾ ਕਾਮਯਾਬੀ ਵਿੱਚ ਕਦੇ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀਆਂ। ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਇਰਾਦੇ ਅਤੇ ਸਖ਼ਤ ਮਿਹਨਤ ਨਾਲ਼ ਹਾਲਾਤ ਨੂੰ ਅਨੁਕੂਲ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਯੋਗਰਾਜ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਖੰਨਾ ਨੂੰ ਦਿਲੋਂ ਸਤਿਕਾਰਦਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਐਥੇ ਵੇਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਉਧਾਰ ਕਿਤਾਬਾਂ ਦੇਣ ਤੋਂ ਕਦੇ ਮੱਥੇ ਵੱਟ ਨਹੀਂ ਸੀ ਪਾਇਆ। ਮਾਸਟਰ ਤਿਲਕ ਰਾਜ ਧੀਮਾਨ ਵੱਲੋਂ ਦਿੱਤੀ ਹਲਾਸ਼ੇਰੀ ਉਸ ਲਈ ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਦਾ ਸਬੱਬ ਬਣੀ। ਯੋਗਰਾਜ ਦੀ ਮਾਣਮੱਤੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮਾਰ ਝੱਲ ਰਹੇ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਪ੍ਰੇਰਨਾ-ਸ੍ਰੋਤ ਬਣੀ ਰਹੇਗੀ।

ਪਾਠ- ਅਭਿਆਸ

1. ਬਹੁ ਵਿਕਲਪੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

- ੳ) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਹੁਸ਼ਿਆਰਪੁਰ ਦੀ ਤਹਿਸੀਲ ਕਿਹੜੀ ਹੈ?
 (ਕ) ਨਵਾਂਸ਼ਹਿਰ (ਖ) ਗੜ੍ਹਸ਼ੰਕਰ
 (ੲ) ਬੰਗਾ
- (ਅ) ਯੋਗਰਾਜ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
 (ਕ) ਪ੍ਰੀਤੋ (ਖ) ਜੀਤੋ
 (ਗ) ਗੁਰਮੀਤੋ
- (ੲ) ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਕੱਦ ਕਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਸੀ?
 (ਕ) ਲੰਮਾ (ਖ) ਮਧਰਾ (ੲ) ਦਰਮਿਆਨਾ
- (ਸ) ਯੋਗਰਾਜ ਕਿਸ ਵਿਸ਼ੇ ਦੇ ਅਧਿਆਪਕ ਸਨ?
 (ਕ) ਸਮਾਜਿਕ ਸਿੱਖਿਆ (ਖ) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
 (ੲ) ਗਣਿਤ
- (ਹ) ਯੋਗਰਾਜ ਨੇ ਸੰਘ ਲੋਕ-ਸੇਵਾ ਆਯੋਗ ਦੀ ਪਰੀਖਿਆ ਕਿਸ ਮਾਧਿਅਮ ਵਿੱਚ ਪਾਸ ਕੀਤੀ?
 (ਕ) ਮਾਂ-ਬੋਲੀ ਪੰਜਾਬੀ (ਖ) ਹਿੰਦੀ
 (ੲ) ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ।

2. ਛੋਟੇ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

- (ੳ) ਬੀਤ ਦਾ ਇਲਾਕਾ ਕਿੱਥੇ ਸਥਿਤ ਹੈ?
- (ਅ) ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਪਿੰਡ ਕਿਹੜਾ ਹੈ?
- (ੲ) ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ ਕਦੋਂ ਹੋਇਆ?
- (ਸ) ਕਿਸ ਨੇ ਉਂਗਲੀ ਫੜ ਕੇ ਯੋਗਰਾਜ ਨੂੰ ਮੰਜ਼ਲ ਵੱਲ ਤੋਰਿਆ?
- (ਹ) ਯੋਗਰਾਜ ਪ੍ਰਹਿਲਾਦ ਭਗਤ ਖੰਨਾ ਦਾ ਸਤਿਕਾਰ ਕਿਉਂ ਕਰਦਾ ਹੈ?

3. ਸੰਖੇਪ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ :

- (ੳ) ਯੋਗ ਰਾਜ ਦਾ ਜੀਵਨ ਕਿਹੋ-ਜਿਹਾ ਸੀ?
- (ਅ) ਯੋਗ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਦਾ ਕੀ ਨਾਂ ਸੀ?
- (ੲ) ਯੋਗ ਰਾਜ ਛੋਟੀ ਉਮਰ ਵਿੱਚ ਕੀ ਕੰਮ ਕਰਦਾ ਸੀ?
- (ਸ) ਸੰਤੋਖਗੜ੍ਹ ਵਿਖੇ ਯੋਗਰਾਜ ਨੇ ਕਿਸ ਕੰਮ ਦਾ ਠੇਕਾ ਲਿਆ?
- (ਹ) ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਾਲ ਕਿਹੜੀ ਚੀਜ਼ ਕਦੇ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਦੀ? ਸਪਸ਼ਟ ਕਰੋ।

4. ਵਾਕਾਂ ਵਿੱਚ ਵਰਤੋ :

- ਔਕੜਾਂ - ਯੋਗਰਾਜ ਨੂੰ ਬਚਪਨ ਵਿੱਚ ਕਈ ਔਕੜਾਂ ਦਾ ਸਾਮ੍ਹਣਾ ਕਰਨਾ ਪਿਆ।
- ਸਰਦੇ-ਪੁੱਜਦੇ -
- ਅਸਾਮੀ -
- ਸਿਲਸਿਲਾ -
- ਕਾਮਯਾਬੀ -
- ਸਬੱਬ -

(ੳ) ਖਾਲੀ ਸਥਾਨ ਭਰੋ -

- 1. ਸੂਰਜ ਛਿਪਣ ਤੋਂ ਬਾਦ _____ ਹੋ ਰਿਹਾ ਸੀ।
- 2. ਯੋਗਰਾਜ ਦਾ ਜਨਮ _____ ਦੀ ਕੁੱਖੋਂ ਹੋਇਆ।
- 3. _____ 'ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਸਾਫ਼ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਸੀ ਦਿੰਦਾ।
- 4. ਹਿਮਾਚਲ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਸਬਾ _____ ਵਿਖੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਕੀਤੀ।
- 5. ਠੇਕੇ 'ਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰੀ ਦਾ ਕੰਮ ਲੈਂਦਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ _____ ਦਿਹਾੜੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀ।

6. ਵਚਨ ਬਦਲੋ :-

ਗਰੀਬ
ਰੋਸ਼ਨੀ
ਪਹਾੜੇ
ਅਖਬਾਰ
ਸਹਿਪਾਠੀ

7. ਲਿੰਗ ਬਦਲੋ :-

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ
ਅਧਿਆਪਕ
ਕਵੀ
ਬਾਲਕ
ਬੱਚਾ

8. ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਹਿੰਦੀ ਅਤੇ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਵਿੱਚ ਲਿਖੋ।

ਪੰਜਾਬੀ	ਹਿੰਦੀ	ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ
ਭਾਰਤ	ਸ਼ਾਸਤਰ	India
ਰਾਤ	_____	_____
ਹਸਪਤਾਲ	_____	_____
ਬਲੈਕ-ਬੋਰਡ	_____	_____
ਸਮੱਸਿਆ	_____	_____
ਨਤੀਜਾ	_____	_____

9. ਆਪਣੇ ਅਧਿਆਪਕ ਜੀ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਅਜਿਹੀ ਜੀਵਨੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਓ।

* * *